

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

CİLT : XL

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

Bu Dergide Yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

TERTİP HEYETİ
PROF. DR. SÜLEYMAN HAYRİ BOLAY
DOÇ. DR. RECEP KILIÇ

ISBN: 975 - 482 - 492 - 4

ISSN: 1301 - 0522

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1999

TAKDİM

Ülkemizde bir türlü anlam veremediğim tuhaf alışkanlıklarımızdan birisi de, alanında temayüz etmiş ve değerli hizmetler vermiş insanların öldükten sonra takdir edilmeleri, ne büyük değer olduklarının ancak o zaman farkına varılması hadisedir. 35-40 yıl hizmet ettikten sonra aktif hayattan çekilen nice değerler bir köşede unutulur; öldükten sonra birden hatırlanır ve büyük hizmetler yaptığı anlatılır, nadiren de olsa adına armağan dediğimiz yayınlarla hakkı teslim edilmeye çalışılır.

Sonuçta kendisi ile ilgili hiçbir şey yapılmayanlara göre bu da olumlu bir davranıştır. Gecikmeli de olsa, bir hakkın teslimi olması açısından olumlu bir davranış olarak değerlendirilebilir.

Şüphesiz olması gereken, bu müstesna şahsiyetlerin, hayatta iken kendileri ile ilgili bu değerlendirmelerin yapılmasıdır. Gelenek bu istikâmette oluşursa herhalde çok daha isabetli olur.

Olması gerektiğini ifade ettiğimiz bu üslubun güzel bir örneği elimizdeki kitapla verilmektedir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 40 yılı aşkın öğretim üyesi ve yönetici olarak hizmet veren Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, dostları ve öğrencileri, bir vefa örneği olarak emek mahsulü bu eseri meydana getirdiler. Prof. Öner'i değişik yönleri ile, özellikle felsefe alanında ülkeye yaptığı ve yapmaya devam ettiği hizmetleri ile unutulmazlar arasına soktular. Şifahi ifade ve övgüler uçar gider, ama yazılı dökümanlar nesilden nesile intikâl eder, sonsuza dek bâki kalır.

Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, eski ve yeni öğrencileri onu çeşitli yönleri ile değerlendirdiler ve sonuçta felsefi ağırlıklı ve muhtevallı bir eser ortaya çıktı. Bu eserin yıllarca hizmet verdiği İlahiyat Fakültesi yayınları arasında yayınlanması en uygun yoldu. Nitekim öyle oldu; Üniversitemizin onayı ile eser elinize ulaşmış oldu. Bu ilgi ve yaklaşımı dolayısı ile Sayın Rektörümüze ve Üniversitesi Yayın Komisyonu ile Yönetim Kurulu Üyelerine şükranlarımı sunarım. Baskıyı gerçekleştiren Üniversitemiz matbaasının değerli yönetici ve çalışanlarına ayrıca teşekkür ederim.

Yeni ve olması gereken bir gelenek oluşturması dileği ile okuyucuya saygı ile sunulur.

*Prof. Dr. M. Sait Yazıcıoğlu
Ankara Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dekanı*

PROF. DR. NECATİ ÖNER'E SAYGI!

Osmanlının en büyük şâiri kabul edilen Bâkî

*Kadrini seng-i musallâda bilip ey Bâkî
Durup el bağlayalar karşına yârân sâf sâf!*

diyor. Koca Bâkî bile zımnem, hayatta kadrinin iyi bilinmediğinden şikayet ediyor. Ferid Kam da:

*Sağlığında nice ehl-i hünerin
Bir tutam tuz bile konmaz aşına
Evvel ânu öldürürler acından
Sonra bir Türbe dikerler başına*

diyerek insanların kadir bilmezliğinden, kıymetleri heba etmelerinden, nankörlükten ve vefasızlıktan şikayet etmektedir.

Başka toplumlar nasıldır? Bilmem, ama bizim toplumumuzda vefasızlık ve kadirbilmezlik eskiden beri şikayet edilecek kadar yaygın sayılır.

Daha erken dönemlerde Üniversitelerimizde büyük hizmetler görmüş çok değerli hocaların adına çıkarılan armağanların büyük bir kısmı, onların vefatlarından sonra çıkarılmıştır. Armağan edilen değerlerin haberi olmadıktan, vefalılığın hazzını tatmadıktan sonra, armağanın değeri ne olacaktır?

İşte bu düşüncelerle Prof. Dr. Necati ÖNER hocamızın yarım asra varan hasbî (karşılıksız) hizmetlerinin hatırlanmasına vesile olması için bir "Armağan Kitabı" hazırlamayı düşündüm. Bana Doç. Dr. Recep KILIÇ her bakımdan yardımcı oldu. Türkiye'deki 70 kadar seçkin felsefeciyeye ve hocanıdan diğer bazı dostlarına haber verip yazı istedik. Hepsini memnuniyetle katılabileceklerini söyledi. Fakat bir kısım arkadaş, mazeretleri sebebiyle katılamadı. Zaman ayırıp çok değerli yazılar gönderen arkadaşların hepsine kalbî teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım. Neticede hocamıza lâayık kalıcı, muhtevalı büyük bir kitap meydana geldi.

Kitabın yayımlanması için Gazi Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Enver Hasanoğlu alâka gösterdi. Üniversite adına yayımlayabileceğini söyledi. Fakat Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Sait YAZICIOĞLU, 'bu kitabı neşretmek bize düşen bir vazifedir' diye kitaba el koydu. Derhal Rektör Sayın Prof. Dr. Günal AKBAY ile görüşüp karar çıkarttı. Sayın Dekana ve Sayın Rektör AKBAY'a da bu sıcak alâkadan dolayı teşekkür ederim. Her bakımdan örnek bir hareket ve örnek bir kitap oldu. Bu, muhterem ÖNER'e, lâyük olduğu saygının küçük bir nişanesidir. Nice nice yıllara!... Derin saygılarımızla...

Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY

İÇİNDEKİLER

Sayfa

HAYATI, ESERLERİ VE HAKKINDA YAZILANLAR

Araş. Gör. İsmail KÖZ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Biyografisi</i>	3
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER ile "Düşüncelerinin Gelişim Seyri" Üzerine Yapılan Mülakat</i>	9
Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY, <i>Felsefe Yapmak ve Necati ÖNER</i>	15
Prof. Dr. Afşar TİMUÇİN <i>Hocamız Necati ÖNER</i>	21
Prof. Dr. Bilal DİNDAR <i>Felsefeyi Sevmek</i>	23
Prof. Dr. Şahin YENİŞEHİRLİOĞLU <i>Kendimle Sesli Bir Konuşma</i>	27
Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Sosyal Yönü</i>	35
Prof. Dr. Necmettin TOZLU <i>Felsefeyi Güzelleştiren Adam</i>	39
Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Hürriyet Anlayışı</i>	45
Doç. Dr. Vahdettin BAŞÇI <i>Örnek Bir İnsan Hocam Prof. Dr. Necati ÖNER</i>	79
Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ÇÜÇEN <i>Mantığın Kaynağı Problemi</i>	83

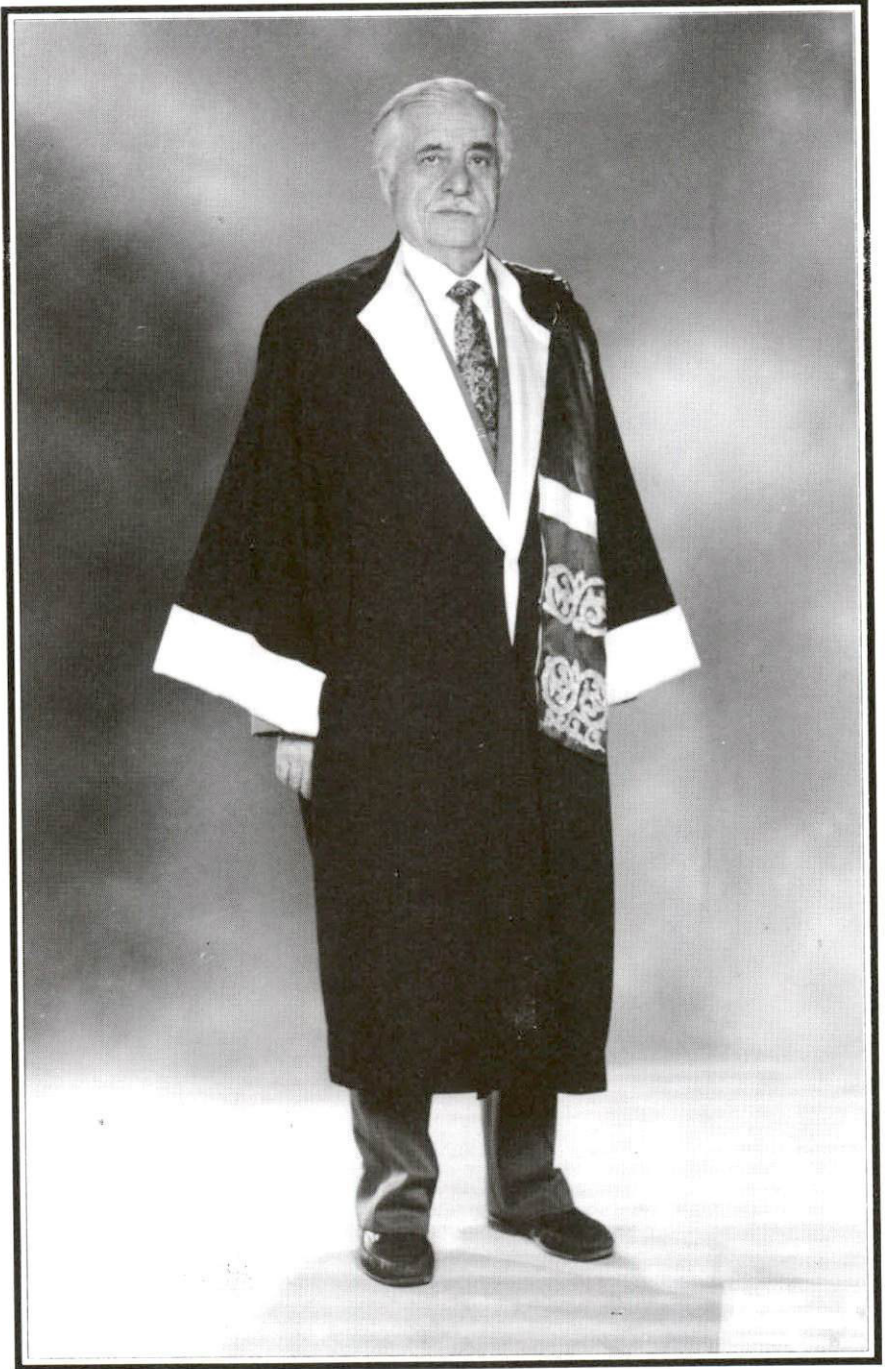
SİSTEMATİK FELSEFE İLE İLGİLİ YAZILAR

Prof. Dr. Teo GRÜNBERG <i>Bilgi Teorisi ve Gettier Problemi</i>	97
Prof. Dr. Abdulkuddüs BİNGÖL <i>İletişim Bağlamında Mantık ve Dil</i>	105
Prof. Dr. Teoman DURALI <i>Tarihin Dayanılmaz Ağırılığı</i>	117

VII

Prof. Dr. Dođan ÖZLEM	
<i>Felsefi Hermeneutiđe Geçiř Yolu Olarak Tarihselcilik</i>	127
Prof. Dr. Hüsameddin ERDEM	
<i>Allah'ın Varlığının Delillerinin Kur'anî Temelleri</i>	147
Prof. Dr. Hanifi ÖZCAN	
<i>Birbirine Zıt İki Epistemolojik Yaklaşım "Temelcilik" ve "İmancılık"</i>	157
Doç. Dr. Hakan POYRAZ	
<i>Ahlaki Özgürleşmenin Önündeki Bir Engel Olarak Fanatizm</i>	177
Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM	
<i>Düşünce Özgürlüđü Üzerine</i>	189
Doç. Dr. Ali Osman GÜNDOĐAN	
<i>Edebiyat İle Felsefe İlişkisi Üzerine</i>	195
Doç. Dr. Ayhan BIÇAK	
<i>Tarihin Yapısı ve Kültür Bilimlerindeki Rolü</i>	205
Doç. Dr. Recep KILIÇ	
<i>Din Öğretimini Temellendirme Problemi</i>	215
Yrd. Doç. Dr. şahin FİLİZ	
<i>İslam Felsefesinde Tanrı Anlayışı Karşısında Bireyin Konumu Problemi</i>	223
Dr. Münir DEDE	
<i>Kapalı Toplum ve İlk İnanışlar</i>	243
J. Ronald ENGEL (Çeviren: İbrahim ÖZDEMİR)	
<i>Sürdürülebilir Kalkınma Ahlakı</i>	255
FELSEFE TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Ömer Naci SOYKAN	
<i>Hegel Sisteminde Tarih Felsefesi</i>	271
Prof. Dr. Mehmet BAYRAKTAR	
<i>Spinoza'nın Natura Naturans ve Natura Naturata Kavramlarının İslâmî Kökenleri</i>	291
Doç. Dr. Nurten GÖKALP	
<i>Beden-Zihin Etkileşimi ve Popper İle Eccles</i>	301
Yrd. Doç. Dr. Ülker ÖKTEM	
<i>Descartes'da Bilginin Kesinliđi Problemi</i>	311
Yrd. Doç. Dr. Emel KOÇ	
<i>J.P. Sartre Felsefesinde "Ben-Başkası-İletişim" Problemi</i>	333
BİLİM TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mübahat Türker-KÜYEL	
<i>"Ulemâ-i Kiram" ve "Tafra-Tehille"</i>	351

Prof. Dr. Esin KAHYA <i>Erzurum'lu İbrahim Hakkı</i>	371
Prof. Dr. Hüseyin AYDIN <i>Kusta B. Luka ve Ruh İle Nefs Arasındaki Ayırım Adlı Kitabı</i>	387
Doç. Dr. Remzi DEMİR <i>Takiyüddin İbn Maruf'un Ondalık Kesirleri Trigonometri ve Astronomiye Uygulaması</i>	403
Doç. Dr. Melek DOSAY <i>Tüccarzâde İbrahim Hilmi'nin "Maarifimiz ve Servet-i İlmiyyemiz" Adlı Eseri</i>	425
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR <i>Kemâlüddin el-Fârîsi ve Tenkih el-Menâzır Adlı Kitabı</i>	433
KÜLTÜR HAYATI İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mehmet AYDIN <i>"Türk Müslümanlığı" Üstüne Bazı Düşünceler</i>	445
Prof. Dr. Şafak URAL <i>Demokrasi Kavramı, Toplumsal Değerler ve Birey</i>	451
Prof. Dr. Muammer C. MUŞTA <i>Sekülerleşme Laiklik Demokrasi ve Eğitim</i>	461
Doç. Dr. Mehmet AĞÜN <i>1839-1920 Yılları Arasında Türkiye'de Aydınlanmanın Uzantısı Olarak Temsil Edilen Felsefi Akımlar</i>	475
Yrd. Doç. Dr. Uğur Köksal ODABAŞ <i>Rıza Tevfik ve Felsefesi</i>	499
Dr. Yaşar KALAFAT <i>Horasan Eri Olarak Bilinen Anadolu Yatırları-I</i>	511

PROF. DR. NECATİ ÖNER

***HAYATI, ESERLERİ VE
HAKKINDA YAZILANLAR***

FELSEFEYİ SEVMEK

*Prof. Dr. Bilâl DİNDAR**

Felsefe bilgisine sahip olan birine “Felsefeyi sevmek” gibi bir cümle oldukça saçma gelecektir. Çünkü o, “Felsefe kelimesinin esasında” Sevgi’nin zaten var olduğunu bilmektedir. Ancak sokaktaki insana “Felsefe”nin ne olduğu sorulduğunda pek doyurucu cevap alınacağından emin olmak zordur. Kimine göre “Felsefe” hayatta ilk defa “duyulan bir söz” veya “bir deli saçması”dır.

Batı ülkelerinde, sokaktaki insana “Philosophie”nin ne anlama geldiği, hangi konuları içerdiği sorulacak olursa duyurucu cevap verecekleri gibi kendilerinden birkaç filozof ismi söylemesi istenirse bir çırpıda birçok önemli filozof adları da sıralaması mümkündür. Onlar Antik, Helenistik, Latin ve Hıristiyan felsefesinden etkilenmiş olan bir kültür atmosferinde ve bedellerini geçmişte fazlasıyla ödemiş oldukları özgür bir ortamda büyümüş olduklarından bu sorulara rahatlıkla cevap vermektedirler.

Bizim insanlarımız, geçmişte felsefeden daha çok dinden etkilenmiş olan bir kültür ortamında büyüdüklerinden “felsefe” ile ilgili soruları cevaplamakta sıkıntı çekmektedirler.

Osmanlıların son dönemlerinde felsefe ile din birbirine zıt iki alan olarak algılanmış eğitimden çıkarılmıştır. Osmanlı Eğitim tarihinde, bu konuyla ilgili bir fetva oldukça ilginçtir. XVII. yüzyılda medreselerde okuyan öğrencilere burs veriliyor, ancak burslu öğrenci felsefe ile ilgilenirse bursu, bu fetvaya göre kesilir.

Cumhuriyetin ilânından bir müddet önce ve sonra Türkiye’de belli bir kesimin felsefeyle ilgilendiği görülmektedir. Daha açık bir anlatımla, dinle pek ilgisi olmayanlar Felsefeye ilgi duydular. Dindar olanlar ise Cumhuriyetin ilanından sonra uzun zaman Osmanlı geleneğini sürdürdüler. Tıpkı felsefenin yasaklanmış olduğu Suudi Arabistan’daki Suudiler gibi Onlar, felsefe korkusunun üstesinden gelemediler. Elbette istisnaları vardır.

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi Felsefe Profesörü.

1963-1964 Eğitim yılında, önceden hiç düşünmediğim bir alanda fakülte hayatıma başladım. Klasik lise fen kolu mezunu olduğumdan İlahiyat Fakültesi ilk yıl bana zor geldi. Tekrar Üniversite sınavına girip bir başka fakülteye kayıt olmayı düşünmüştüm. Ancak, İlahiyat Fakültesi'nin o dönemdeki iki hocası bana karşı olumlu davranışlarıyla beni bu düşünceden vazgeçirdiler. Bunlardan biri, bütün öğrencilerine Arapça'yı sevdirmiş olan rahmetli İsmail Ezherli, diğer hocamız ise Necati Öner Bey'di. Saygıdeğer hocamız bize felsefeyi sevdirdiği gibi öğretmenlik mesleğini de sevdirmiştir.

O yıllarda, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde, kendi alanlarında gerçekten uzman olan muhterem hocalarımız vardı. Felsefe Ordinaryüsü Hilmi Ziya Ülken, Sanat tarihi Ordinaryüsü Suut Kemal Yetkin, eğitim alanında otoriter Bedii Ziya Eğinmen, Din sosyologu Mehmet Taplamacıoğlu, Tefsir ve Hadis hocası Tayyib Okiç, Osman Keskiöğlü, Dinler Tarihi ve diğer derslerde çok değerli hocalar gibi. Her biri kendi alanlarında bir değer idiler ve bilgilerinden fazlasıyla yararlandık. Onları rahmetle anıyorum. İslam Tarihi dersinde ufkumuzu açan Neşet Çağatay ile Hüseyin Gazi Yurdaydın hocalarımızı da elbetteki unutmadım. Kendilerini saygıyla anıyor, sağlıklı uzun ömür diliyorum.

Her hocamızın, kendine özgü ders verme ve öğrencilere yaklaşma tarzı vardır.

O tarihlerde Dr. asistan fakat kısa bir müddet sonra Doçent olan sayın Necati Öner'in ders anlatması, özellikle öğrencilere yaklaşması çok sıcak ve içtendi. Necati Öner hocamız büyüğümüz fakat en önemlisi o, hepimizin ağbeyi, tutum ve davranışlarıyla hepimize örnek bir insandı.

Bir gün Hukuk Fakültesi'nin arka tarafında bulunan ve o tarihlerde geçici olarak İlahiyat Fakültesi'nin kullanıldığı binadan, dersten sonra birkaç öğrenci arkadaş hocamızla birlikte sohbet ederek dışarıya çıkıp Cebeci caddesine doğru yürüdük. Bir müddet sonra hocamız cebinden "Yenice" sigara paketini çıkardı ve bir sigara yaktı. Daha sonra paketi bize uzattı. Sigara içmediğimizi söylemiştik, fakat ben o ara nedense gülmüsemiştim. Bana dönerek, "Sen herhalde sigara içiyorsun, al bakayım bir sigara" demişti. Ben sigara içmediğimi söylemişim. Bu doğrudu, fakat bir yıl sonra ben de iyi bir sigara tiryakisi olmuşum. Sigara tiryakiliğimden on beş yıl sonra kurtulabildim.

Yılsonu sınavında birkaç dersten bütünlemeye kalmıştım. Bu derslerden biri de "İlkçağ Felsefesi" idi. Yaz döneminde, merhume Kâmiran Birand'ın ders kitabını adeta ezberlemişim. Bütünleme sınavında on üzerinden yanılmıyorsam dokuz almıştım. Daha sonraki yıllarda Felsefe ve Mantık derslerinden başarılı olmuşum.

A.Ü. İlahiyat Fakültesi, Avrupa ülkelerine farklı alanlarda doktora yapmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı adına 1969 yılında da sınav açtı. “Umumi Felsefe Tarihi”inden bir kişi gönderiliyordu. Şansımı denemek için bu sınava başvurumu yaptım. Sınava girenlerin sayısı oldukça fazlaydı. Şans bana güldü ve o yıl, Felsefeden doktora yapmak üzere Fransa’ya ben gönderildim.

Dil öğrenimi ve Yüksek lisans tezi çalışmasından sonra doktora konusunu seçmek durumundaydım.

O tarihlerde Paris’e saygıdeğer hocamız, H. Ziya ÜLKEN gelmişti. Felsefeden bir konu belirlemek için kendisinden yardım istedim. Sayın hocam “Prens Sabahattin” üzerinde çalışmamı önermişti ve “esasında ilahiyatçıların felsefeci “olamayacağını söyledi. O halde ben niçin oralara gönderildim ki... Cevabı “sizi ben göndermedim” şeklinde oldu. Gerçekten beni Fransa’ya kim gönderdi? Beni gönderen rahmetli H. R. Atademir ile Necati Öner Bey olmasın!

Roger ARNALDEZ’in yönetiminde “Şeyh Bedreddin ve Vâridat”i konusunda başarılı bir çalışma yapıp doktora ünvanı aldım ve Türkiye’ye döndüm.

Doçentlik tez çalışmaları, doktoradan daha da zordur. Çünkü çalışmalarda yol gösterecek bir danışman yoktur. Bütün sorumluluk kişinin kendisine aittir.

Erzurum’dan doçentlik tez konusunu belirlemek için, Ankara’ya defalarca gitmiştim.

Doçentlik tez konusunun seçiminden savunmasına kadar sayın hocam Necati Öner Bey, hiçbir yardımını esirgemedi. Ne yazık ki ameliyat olmak için İngiltere’ye gitmiş olduğundan kendileri savunmama girememişti. Ancak İngiltere’ye gitmeden önce tezimi okumuş ve “Savunmana kim girerse girsin hiç çekinme bu çalışmayı geri çeviremezler” diyerek bana müthiş bir moral aşıladı. Gerçekten de çalışmam başarılı bulundu.

Profesörlük kadrosuna atanmam için de bilimsel raporumu Sayın hocam yazmışlardır.

Akademik hayatımın her aşamasında yardımına koşan, yol gösteren, özgüven, aşılayan en önemlisi bana Felsefeyi sevdiren Sayın Prof. Dr. Necati Öner benim gibi onlarca İlahiyatçının Felsefe dalında uzmanlaşmasına yardımcı oldu.

Millet olarak uzun bir geçmişte başarısız bir konuyu böyle bir hareket başlatarak başaran, Sokrates gibi farklı düşüncelere sahip olan ki-

şiler arasında felsefe diyalogu başlatan, ilahiyatçılara felsefeyi sevdiren insana saygı duymamak mümkün müdür?

Sigara tiryakiliğinden on beş yıl sonra kurtulabildim, fakat felsefe tiryakiliğimden öyle anlaşılıyor ki ömür boyu kurtulamayacağım.

Sayın hocam bugüne kadar size şükranlarımı arzetmek için uygun bir ortam bulamadım. Bu vesileyle, her şey için size şükranlarımı arz ediyorum. Cenab-ı Hak'tan sizlere uzun ve sağlıklı ömür diliyorum.

Siz, sadece ilahiyatçılara felsefeyi sevdirmekle yetinmediniz, onların felsefeci olabileceklerini ispatladınız. Saygılarımla.